

MOLITVENA OSMINA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA 2017. GODINE

EKUMENA
Svezak 41

ISBN 978-953-11-1049-5

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000952428

PAPINSKO VIJEĆE
ZA PROMICANJE JEDINSTVA KRŠĆANA
POVJERENSTVO »VJERA I USTROJSTVO«
EKUMENSKOG VIJEĆA CRKAVA

Prijevod: Lada Marija Medić, Jure Zečević

Prijelom i design naslovnice i teksta: Jure Zečević

Izdaju: Kršćanska sadašnjost d.o.o, Zagreb, Marulićev trg 14
i
Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za
ekumenizam i dijalog, Zagreb, Ksaverska cesta 12a

Tisak: Grafocentar, d.o.o., Sesvete, Sopnička 58

Naklada: 1.800

Tiskano u prosincu 2016.

Uredio:
JURE ZEČEVIĆ, OCD

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
VIJEĆE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE
ZA EKUMENIZAM I DIJALOG

ZAGREB, 2016.

POMIRENJE – LJUBAV NAS KRISTOVA OBUZIMA

(usp. 2 Kor 5,14)

TEMELJNI BIBLIJSKI TEKST 2017.

Usp. 2 Kor 5,14-20

Pomirenje – ljubav nas Kristova obuzima

Čitač: Čitanje Druge poslanice Korinćanima svetoga Pavla Apostola!

Jer ljubav nas Kristova obuzima kad promatramo ovo: jedan za sve umrije, svi dakle umriješe; i za sve umrije da oni koji žive ne žive više sebi, nego onomu koji za njih umrije i uskrsnu. Stoga mi od sada nikoga ne poznajemo po tijelu; ako smo i poznavali po tijelu Krista, sada ga tako više ne poznajemo. Dakle, je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nasto! A sve je od Boga koji nas sa sobom pomiri po Kristu i povjeri nam službu pomirenja. Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio ne ubrajajući im opačina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja. Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!

Čitač: Riječ Gospodnja!

Zajednica: Bogu hvala!

POMIRENJE – LJUBAV NAS KRISTOVA OBUZIMA

Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana 2017.

Koji moto, koje geslo ima ovogodišnja svjetska Molitvena osmina za jedinstvo kršćana?

– Ovogodišnja Molitvena osmina za jedinstvo kršćana ima geslo: "Pomirenje – ljubav nas Kristova obuzima".

Koje je biblijsko mjesto polazište navedenoj temi osmine?

– Biblijsko polazište temi nalazi se u Drugoj poslanici Korinćanima sv. Pavla Apostola, peto poglavlje, od 14. do 20. retka (Usp. 2 Kor 5,14-20).

Tko je pripremio tekstove za svjetsku Molitvenu osminu za jedinstvo kršćana 2017?

– Kršćani u Njemačkoj, Radna zajednica kršćanskih Crkava u Njemačkoj (ACK).

Što je kontekst iz kojega priređivači oblikuju materijale za ovogodišnju osminu?

– Kontekst je obilježavanje 500. godišnjice Reformacije.

Kako pristupiti 500. godišnjici Reformacije, slaviti ili žaliti?

– Priređivači ovih molitvenih tekstova pišu u Uvodu: "Crkve u Njemačkoj su se suglasile da spomen Reformacije u ekumenskoj zajednici treba obilježavati kao blagdan Kristov" jer: "Usredotočenje na jezgru kršćanske vjere, Isusa Krista i njegovo djelo pomirenja, omogućuje ekumenskim partnerima Evangeličke Crkve u Njemačkoj (rimokatoličkoj i pravoslavnoj Crkvi, baptistima, metodistima, menonitima i drugima), da se uključe u obilježavanje spomena Reformacije" (*usp. str. 15-16 u ovoj knjizi*).

Takvo kristocentrično obilježavanje Reformacije nije "sol na ranu", nije oholi "trijumf" jednih nad drugima, nakon čega ćemo još više zazirati jedni od drugih, nego je poveznica koja nas vraća jedne drugima, približava i pomiruje. Zahvaljujući kristocentričnom pristupu priređivači ovih tekstova zaključuju: "I tako će 2017. godine luteranski i katolički kršćani nakon stoljeća uzajamnog osuđivanja i podcjenjivanja po prvi puta zajedno obilježiti početak Reformacije" (*usp. str. 15-16 u ovoj knjizi*). Na taj način u prvi plan zajedničkog obilježavanja Reformacije se stavlja duhovni ekumenizam, obraćenje i povezanost s Kristom.

Jedinstva, zajedništava i zbliženja kršćana doista nema bez duhovnog ekumenizma, bez molitvene povezanosti s Bogom i braćom, bez duhovnosti kao praktične i primijenjene teologije, tj. bez oduhovljenih i vjernički zrelih osoba. Svađalice, bahati, umišljeni i samodostatni koji u dijalog s drugom Crkvom ulaze kao u ring u kojem drugoga treba poraziti i dotući već odmah na početku ulaze u slijepu ulicu kojom se ne stiže do cilja.

Molimo tijekom Osmine Duha Svetoga da se postojeće jedinstvo među kršćanima uveća, da nas sve trajno uči umijeću dijaloga i suživota.

Radujemo se što i ove godine molitvene materijale kršćanima u Hrvatskoj možemo dostaviti i u tiskanom izdanju zahvaljujući Vijeću Hrvatske biskupske konferencije za ekumenizam i dijalog koje, u suradnji s Ekumenskim koordinacijskim odborom Crkava u Hrvatskoj (EKOCUH), već desetljećima skrbi za prevođenje i pripremu molitvenog priručnika.

Jure Zečević, OCD, Tajnik Vijeća HBK za ekumenizam i dijalog

ORGANIZATORIMA MOLITVENE OSMINE ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

NASTOJANJE OKO JEDINSTVA: TIJEKOM CIJELE GODINE

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana, u sjevernoj se Zemljinoj hemisferi tradicionalno slavi od 18. do 25. siječnja. Te je datume još 1908. predložio o. Paul F. Wattson kako bi obuhvatio razdoblje između blagdana *Katedre svetoga Petra* (nakon liturgijske reforme u Katoličkoj Crkvi slavi se 22. veljače) i blagdana *Obraćanja svetoga Pavla*. Ta dva datuma stoga imaju i svoja simbolična značenja. Prvi datum naznačuje *cilj* molitve: svo kršćanstvo u zajedništvu s apostolskim prvakom sv. Petrom, a drugi datum ukazuje na način ili *metodu* kojom je jedino moguće postići taj cilj: temeljito obraćenje Kristu, svakog kršćanina, u svim kršćanskim zajednicama, obraćenjem kakvo je npr. bilo ono sv. Pavla kod Damaska.

Na južnoj hemisferi, gdje je siječanj blagdanskim vremenom, Crkve često molitvenu osminu prakticiraju u koje drugo doba godine, najčešće oko blagdana *Duhova* (kako je to još 1926. preporučio pokret *Vjera i ustrojstvo*). I blagdan *Duhova* je također znakovit i bogat simbolikom, budući da je Duh Sveti Onaj po kojem se ostvaruje i vrši svako istinsko i Bogu sukladno jedinstvo. Stoga je predduhovsko i poslijeduhovsko vrijeme također primjereno i za provođenje Osmine, ali i za ponovne molitve za jedinstvo onih koji su Osminu već slavili u siječanjskom terminu.

Materijali sadržani u ovim molitvenim priručnicima, nisu dakle ograničeni samo na jedan tjedan u godini, bilo to u siječnju, bilo oko *Duhova*. Neka svaka sredina bude fleksibilna i prilagodljiva ne samo glede tih dvaju preporučenih termina Osmine, nego i glede uporabe ovih molitvenih materijala u bilo koje drugo doba godine. Ovdje ponuđeni materijal neka bude shvaćen kao mogućnost da ga se koristi tijekom cijele godine, uvijek iznova pronalazeći prigode, da se zajednički moli za takvo i toliko jedinstvo kršćana, kakvo je Krist htio i za koje je molio.

PRILAGODBA TEKSTA

Materijal koji se može naći u ovoj knjižici ponuđen je uz očekivanje da će, gdje je god moguće, biti prilagođen za uporabu na mjesnoj razini. Pritom valja voditi računa o lokalnim i naslijeđenim liturgijskim praksama i o ukupnom društvenom i kulturnom kontekstu lokalne sredine. Takve adaptacije, po naravi stvari, trebaju biti rezultat ekumenske suradnje i usuglašavanja lokalnih kršćanskih zajednica koje su pozvane svjedočiti jedinstvo i zajedništvo na svojoj lokalnoj razini.

U nekim sredinama već postoje ekumenske strukture koje su u mogućnosti zajednički prilagoditi materijal, a ondje gdje još ne postoje, nadamo se da bi i ova potreba za prilagodbama mogla biti poticaj za stvaranje takvih struktura.

KAKO KORISTITI MATERIJALE ZA MOLITVENU OSMINU?

- Za Crkve i kršćanske zajednice koje Molitvenu osminu slave i jednim zajedničkim molitvenim slavljem među materijalima je na raspolaganju i model *zajedničkog ekumenskog molitvenog slavlja* Riječi Božje.
- Crkve i kršćanske zajednice, nadalje, mogu dijelove materijala, primjerice molitvene tekstove koji se nalaze u *zajedničkom ekumenskom molitvenom slavlju*, u *Osam dana* ili pak među *dopunskim molitvama* i *pjesmama*, uvrstiti, na prikladnim mjestima, i u vlastita liturgijska slavlja, poštujući pritom liturgijsku disciplinu i propise svoje Crkve.
- Zajednice koje molitvenu osminu obilježavaju bogoslužjima tijekom svih dana Osmine, da bi se izbjeglo ponavljanje istih tekstova, mogu se poslužiti materijalima priređenim za svaki pojedini dan, u dijelu pod naslovom *Osam dana*.

- Oni koji žele organizirati *biblijska proučavanja* na teme molitvene osmine, mogu kao polazište uzeti biblijske tekstove i razmatranja uz *Osam dana*. Komentar uz svaki dan može dovesti do oblikovanja završne molitve vjernika.
- Za one pak koji žele moliti samostalno i privatno, materijal može poslužiti usmjeravanju njihovih molitvenih nakana. Premda mole samostalno, bit će svjesni da su povezani u zajedništvo sa svima koji diljem svijeta mole za veće vidljivo jedinstvo Crkve Kristove.

UVOD U TEMU ZA 2017. GODINU

Pomirenje – ljubav nas Kristova obuzima

(Usp. 2 Kor 5,14-20)

Njemačka: zemlja luteranske Reformacije

Godine 1517. Objavio je Martin Luther 95 teza u kojima je osudio izobličenja koja je uočio u Crkvi svoga vremena. U godinu 2017. pada 500. godišnjica ovoga ključnog događaja reformacijskog pokreta koji je stoljećima utjecao na život zapadne Crkve. O tome se događaju dugo vremena, pa i zadnjih godina, kontroverzno raspravljalo među Crkvama u Njemačkoj. Evangelička Crkva u Njemačkoj (EKD) priprema se od 2008. godine, tako što svake godine u središte stavlja određeni vid Reformacije, npr. "Reformacija i politika" ili "Reformacija i obrazovanje". Osim toga EKD je svoje ekumenske partnere na različitim razinama pozvao na sudjelovanje u obilježavanju događaja iz 1517. godine.

Nakon intenzivnih i katkada teških rasprava Crkve u Njemačkoj su se suglasile da spomen Reformacije u ekumenskoj zajednici treba obilježavati kao blagdan Kristov. Usredotočenje na jezgru kršćanske vjere, Isusa Krista i njegovo djelo pomirenja, omogućuje ekumenskim partnerima Evangeličke Crkve u Njemačkoj (rimokatoličkoj i pravoslavnoj Crkvi, baptistima, metodistima, menonitima i drugima), da se uključe u obilježavanje spomena Reformacije.

Suočeni s poviješću Reformacije, koja je obilježena bolnim raskolima, to je napredak vrijedan pažnje. Međunarodna luteransko-rimokatolička komisija za jedinstvo intenzivno je radila na tome da se dođe do zajedničkog razumijevanja obilježavanja Reformacije. Njen važni izvještaj "Od konflikta do zajedništva" sadrži uvid, da obje tradicije u ekumenskoj eri idu zajedno ususret toj godišnjici i da pri tome stoje na tlu rezultata pedesetogodišnjeg dijaloga i novoga shvaćanja vlastite povijesti i teologije. Danas možemo razlikovati konfesionalnu polemiku od uvida Reformacije, i to omogućuje katolicima da poslušaju Lutherova pitanja Crkvi danas i priznaju ga "svjedoka evanđelja" ("Od konflikta do zajedništva", br. 29). I tako će 2017. godine luteranski i katolički kršćani nakon stoljeća uzajamnog osuđivanja i podcjenjivanja po prvi puta zajedno obilježiti početak Reformacije.

Zahvaljujući tim novim zajedničkim i ekumenskim kontekstima jest i moto ovogodišnje Molitvene osmine za jedinstvo kršćana: "Pomirenje – ljubav Kristova nas obuzima" (2 Kor 5,14).

Radna zajednica kršćanskih Crkava u Njemačkoj (ACK) i obilježavanje Reformacije 2017. godine

ACK podsjeća na 1517. godinu različitim projektima. Jedan od njih, naslovljen "Bibliju iznova otkriti kao blago", nadovezuje se na veliki značaj koji je Martin Luther pridavao Bibliji. Objavljena je brošura u kojoj sve Crkve članice ACK opisuju svoj pristup Bibliji. Osim toga ACK je priredio simbolički hodočasnički put Crkvama članicama u Wittenbergu. Svaka zajednica je na tom putu izrazila, u slavlju koje je sama oblikovala, odnos prema Bibliji, koji je karakterističan za nju. Uz to, ACK je u travnju 2015. održao skup na temu: "Beznadno odijeljeni? Blagoslovno obnovljeni? 500 godina Reformacije u mnogostrukosti ekumenskih perspektiva", čiji su rezultati objavljeni u obliku knjige.

Imajući u vidu obilježavanje Reformacije ACK je, na poziv Ekumenskog vijeća Crkava, preuzeo zadaću pripreme materijala za Molitvenu osminu za jedinstvo kršćana 2017. godine. Desetočlana skupina za pripremu, koja je odražavala mnogostrukost Crkava članica, sa-stala se u 2014. i 2015. godini tri puta, kako bi razradila potrebne tekstove. Pri tome je osobita pažnja posvećena pripremi ekumenskog bogoslužja za Molitvenu osminu. Materijali služe temeljnim zahtjevima Molitvene osmine i istovremeno se shvaćaju kao doprinos obilježavanju Lutherove Reformacije.

Moto Molitvene osmine za jedinstvo kršćana 2017. godine

Na susretu njemačke pripreme skupine u jesen 2014. brzo je postalo jasno da bi materijal za Molitvenu osminu za jedinstvo kršćana morao imati dva naglaska: s jedne strane trebalo bi se raditi o veličanju ljubavi i milosti Božje, koje čovjeka opravdavaju samo milošću. Time bi se istovremeno

udovoljilo glavnoj nakani Crkava koje su prožete Reformacijom Martina Luthera. S druge strane treba imenovati bol naočigled dubokih raskola koji su uslijedili Reformacijom i otvoreno priznati krivnju. Tako biva otvorena mogućnost da se korača putem pomirenja.

Čitanje Apostolskog pisma pape Franje *Evangelii gaudium* (Radost evanđelja) nadahnulo je temu "Ljubav Kristova nas obuzima" (br. 9). Citatom iz 2 Kor 5,14 i njegovim kontekstom 5. poglavlja Druge poslanice Korinćanima oblikovala je pripremna skupina temu za bogoslužje i Molitvenu osminu za jedinstvo kršćana 2017.

Biblijski test: 2 Kor 5,14-20

Biblijski tekst podvlači da je pomirenje dar Božji, koji on podjeljuje cijelom kozmosu.

Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio ne ubrajajući im opačina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja (*redak 19*). Kao posljedicom djelovanja Božjeg u Kristu pomireni čovjek je obvezan riječju i djelom naviještati pomirenje: "Ljubav nas Kristova obuzima" (*redak 14*). "Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!" (*redak 20*). Tekst naglašava da se to pomirenje ne može dogoditi bez žrtve. Isus predaje svoj život; on je umro za sve. Glasnici povjerenja su pozvani jednako tako u njegovo ime dati svoj život. Oni ne žive više sami za sebe; oni žive za onoga koji je umro za njih.

Meditacije dana i bogoslužje

Biblijski tekst 2 Kor 5,14-20 polazište je i meditacijama dana, koje prate teološke uvide pojedinih redaka u slijedećim koracima:

1. Dan: "Jedan za sve umrije"
2. Dan: "... ne živjeti više sebi"
3. Dan: ... ne više samo po ljudskim mjerilima
4. Dan: "Staro uminu"
5. Dan: "Novo, gle, nastal!"
6. Dan: Bog nas je pomirio sa sobom
7. Dan: Služba pomirenja
8. Dan: Pomireni s Bogom

U bogoslužju se slavi to što je Bog u Kristu svijet pomirio sa sobom. Ali uz to ide također da i mi priznamo svoje grijehe, prije nego li u navještanju riječi i obećanju oprosta zajedno zahvatimo iz vrela Božjeg oprosta. Samo tako biti ćemo u mogućnosti svijetu posvjedočiti da je pomirenje moguće.

Ljubav Kristova nas obuzima da budemo svjedoci

Ljubav Kristova nas obuzima da molimo i da po molitvi za jedinstvo kršćana istovremeno šire zahvaćamo. Zajednice i Crkve trebaju Božji dar pomirenja, jer je ono izvor života. No one ga trebaju prije svega kao temelj za svoje zajedničko svjedočenje u svijetu: "da svi budu je-dno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu da svijet uzvjeruje da si me ti poslao" (Iv 17,21).

Svijet treba glasnike pomirenja, koji će uklanjati zidove, graditi mostove, donositi mir i otvarati životne prostore u ime jednoga, koji nas je pomirio s Bogom: Isusa Krista. Njegov Duh Sveti pokazuje put kako se danas može dogoditi pomirenje u Njegovom imenu.

Godine 2015., kada je nastao ovaj tekst, dali su mnogi ljudi i mnoge Crkve u Njemačkoj primjer za pomirenje, tako što su gostoljubivo primili brojne ljude koji su bježali iz Sirije, Afganistana, Eritreje i zemalja zapadnog Balkana nadajući se novom životu u sigurnosti. Njihova spremnost da pomognu i dojmrljive akcije protiv neprijateljstva prema strancima bili su jasno svjedočanstvo pomirenja u

njemačkom društvu. Kao glasnice pomirenja Crkve se zauzimaju da se izbjeglicama ponudi zavičaj i da se u isto vrijeme poboljšaju odnosi u zemljama njihova podrijetla. Potrebna je konkretna pomoć jednako kao i molitva za pomirenje i mir, da bi se upravo ljudima u bijegu i u tjeskobnim situacijama podarila nada i povjerenje.

Dao Bog da u bogoslužju i u Molitvenoj osmi-ni za jedinstvo kršćana 2017. godine vrelo od Boga darovanog pomirenja poteče u izobilju, da ljudi mognu naći mir i sagraditi mostove. Dao Bog da se ljudi i Crkve daju obuzeti ljubavlju Kristovom kako bi živjeli pomireno i uklonili zidove.

Materijale su pripremili:

Prelat dr. Eberhard Amon (Njemačka biskupska konferencija Rimokatoličke Crkve – DBK)

Pastor Bernd Densky (Savez evangeličko-slobodnocrkvenih zajednica u Njemačkoj / Baptisti, ACK)

Župnica Leonie Grüning (Evangelička Crkva u Njemačkoj – EKD)

Pastorica Annette Gruschwitz (Evangeličko-metodistička Crkva u Njemačkoj – EmK)

Protojerej Constantin Miron (Pravoslavna biskupska konferencija u Njemačkoj –OBKD)

Župnik Scott Morrison (Samostalna evangeličko-luteranska Crkva – SELK)

Dr. Dagmar Stoltmann-Lukas (Njemačka biskupska konferencija Rimokatoličke Crkve – DBK)

Pastor Jan-Henry Wanink (Staro-reformirana zajednica)

Župnica Allison Werner Hoenen (Evangelička Crkva u Njemačkoj – EKD i Ujedinjena evangelička luteranska Crkva u Njemačkoj – VELKD)

M. Div. Ruth Raab-Zerger (Radna zajednica menonitskih zajednica u Njemačkoj – AMG)

EKUMENSKO BOGOSLUŽJE

Uvod

Petsto godina Reformacije – slavimo blagdan Kristov

Crkve u Njemačkoj žele obilježiti 500. godišnjicu Reformacije slaveći "blagdan Kristov". Reformacijom je iznova u središte pomaknuto, da nam je spasenje darovano iz milosti po vjeri u Isusa Krista. Zahvalni smo za to, što nas je Bog spasio križem Kristovim. Križ ozdravlja naše raskole i sjedinjuje nas. U ovom bogoslužju iskreno ispovijedamo grijeh raskola kao posljedicu Reformacije i molimo oprost za to. Slavimo Krista i njegovo pomirbeno djelovanje, koje potiče srca odijeljenih kršćana, da budu Kristovi poslanici i služitelji pomirenja.

Bogoslužje

Temom "Pomirenje – Ljubav nas Kristova obuzima" slavimo pomirenje, koje nam je vjerom u Isusa Krista neopozivo darovano. Ljubav Kristova pokretačka je snaga koja nas pokreće da nadilazimo naše raskole i stremimo k pomirenju.

Sabiremo se u Isusovo ime i pjevamo psalme i pjesme na hvalu čudesnih djela Božjih. Ispovijedamo grijeh raskola i njegove posljedice i molimo oprost. Navještaj riječi u središte stavlja pomirbeno djelovanje Kristovo. On je umro za sve (usp. 2 Kor 5,14). Vjernici na tu radosnu vijest odgovaraju prihvaćajući poziv da budu službenici pomirenja.

Simbolične radnju u bogoslužju

Zid

Pad berlinskog zida 1989. godine nalazio se na završetku jednog razvoja koji je započeo u Njemačkoj demokratskoj republici: ljudi su stavljali svijeće na prozore i vrata i molili za slobodu. Horst Sindermann, član Politbiroa Centralnog komiteta Jedinственe socijalističke partije Njemačke (SED) do 1989. godine, rekao je o tome: "Sve smo planirali. Bili smo pripravnici za sve, samo ne za svijeće i molitve." Stoga su odijeljenost kršćana i pomirenje, koje tražimo, simbolizirani gradnjom i uklanjanjem zida. To može postati znakom nade u svakoj situaciji, u kojoj se odijeljenost doživljava kao nesavladiva. Gradnja simboličnog zida tijekom ispovijesti grijeha, njegova vidljiva prisutnost za vrijeme navještaja riječi i konačno, preoblikovanje tog zida u križ kao znak nade, ohrabruje nas da mučne podjele nazovemo njihovim imenom i Božjom pomoću ih nadiđemo.

Uputa za gradnju i uklanjanje zida

"Odijeljeni svojom krivnjom": Nakon kratkog uvoda biva podignut zid koji simbolizira grijehe i podjele koji se navode u ispovijesti grijeha. Zid ostaje za vrijeme bogoslužja do dijela "U vjeri odgovoriti – pomirenje živjeti". Tek tada se kamenje zida preslaguje u križ.

Za ovu će simboličku radnju, ovisno o veličini molitvenog prostora, biti potreban slijedeći materijal: 12 po mogućnosti što sličnijih kartonskih kutija (npr. od cipela), oblijepljenih pak-papirom. One su "Kamenje". Na prednjoj strani oblijepljene kutije krupnim slovima ispisane su riječi: bezosjećajnost, mržnja i prezir, klevete, diskriminacija, progon, razoreno zajedništvo, netolerancija, religijski ratovi, raskol, zloraba moći, samodostatnost i oholost. Pri svakom priznanju pojedinog grijeha naprijed se nosi odgovarajući kamen te postupno nastaje zid. Gdje je smisljeno i moguće mogu kod molitve vjernika biti spomenuta bolna iskustva koja su povezana s mjestom na kojem se održava bogoslužje. Nakon

trenutka tišine osoba koja je donijela kamen moli za oprost: "Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim", a nakon nje iste riječi zajedno izgovara i cijela zajednica". Nakon navještaja riječi Božje, koji završava propovijedu, slijedi molitva za pomirenje. Dok se zid razgrađuje i preoblikuje u križ pjeva se neka pjesma na temu pomirenja ili pak neki himan u čast križa. Preoblikovanje zida neka se odvija svečano i neka se za to predvidi dovoljno vremena, kako bi okupljena kršćanska zajednica pomoću te simboličke radnje osjetila preobražajnu i pomirbenu snagu križa Kristova.

Za bogoslužja u manjim skupinama postoji i mogućnost da se ovi liturgijski dijelovi bogoslužja dopune i zamijene osobnim svjedočenjima. Osobna svjedočenja prvog dijela neka navode situacije u kojima se povrijedilo bližnje. U dijelu "U vjeri odgovoriti – pomirenje živjeti" mogu se ispričovjediti pripovijesti pomirenja i ozdravljenja, s onu stranu konfesionalnih razgraničenja.

Svijeće

Nakon vjerovanja mole se četiri molitve vjernika.

Nakon svake molitve vjernika tri osobe pale svijeću na velikoj svijeći (npr. uskrсна svijeća) i ostaju stajati u polukrugu uz križ, dok se moli Očenaš.

Nakon dijela "Poslanje Kristovo" ("Primito svjetlo Kristovo...") 12 osoba sa svijećama predaju svjetlost zajednici, sve dok svi ne budu držali u rukama upaljene svijeće.

Bogoslužje završava blagoslovom i otpustom – poslanjem.

RED SLAVLJA

Pomirenje – Ljubav nas Kristova obuzima

(usp. 2 Kor 5,14-20)

Č: Čitač(i)*

P: Predslavitelj(i)*

Z: Zajednica

* Umjesto jednog predslavitelja i čitača, može ih biti i više vodeći računa o što ravnomjernijoj zastupljenosti pripadnika iz više kršćanskih zajednica.

I. Sabrani u Isusovo ime

Ulazna pjesma

Ulaz predslavitelja i čitača s Biblijom ili evanđelistarom ili lekcionarom.

Gdje je ljubav, prijateljstvo, ondje je i Bog!

Sve nas sabra sad u jedno ljubav Krista,
zanos nas i naša radost, nek' je u Njem.
Boga živog mi se bojmo, ljubeći Ga,
a nek' srca naša veže ljubav prava.

Gdje je ljubav, prijateljstvo, ondje je i Bog!

Kad se dakle, sakupljamo mi u jedno,
nek' se više i ne dijele naše misli.
Nek' je konac zlobnim svađam, a i raspram.
U sredini našoj neka bude Krist Bog.

Gdje je ljubav, prijateljstvo, ondje je i Bog!

Skupa s blaženima nama podaj vidjet,
proslavljenim Lice Tvoje, Kriste Bože.
Radost što je neizmjerna, i to prava,
posve vijeke, i kroz vječnost svu bez kraja.

Amen.

Gdje je ljubav, prijateljstvo, ondje je i Bog!

Otvaranje

P U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

Z Amen.

P Milost i mir od Boga, koji nas je po Kristu pomirio sa sobom, neka bude sa svima vama.

Z I s duhom tvojim.

Uvodni pozdrav

P Drage sestre i braćo u Kristu, ove godine mnoge Crkve i kršćani spominju se početka Reformacije prije 500 godina. Sveti Pavao nas podsjeća na to, da nas je Bog po Isusu Kristu pomirio sa sobom i da nas ta Kristova ljubav potiče da budemo služitelji pomirenja. U jedinstvu Duha Svetoga zajedno hvalimo Gospodina i slavimo ovo bogoslužje.

Psalam 98 (pjeva se)

Č Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

Č Pjevajte Gospodinu pjesmu novu,
jer učini djela čudesna.
Pobjedu mu pribavi desnica njegova
i sveta mišica njegova.

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

Č Gospodin obznani spasenje svoje,
pred poganima pravednost objavi.
Spomenu se dobrote i vjernosti
prema domu Izraelovu.

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

Č Svi krajevi svijeta
vidješe spasenje Boga našega.
Sva zemljo, poklikni Gospodinu,
raduj se, kliči i pjevaj!

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

Č Zapjevajte Gospodinu uz citru,
uz citru i zvuke glazbala;
uz trublje i zvuke rogova:
kličite Gospodinu kralju!

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

Č Jer Gospodin dolazi,
dolazi suditi zemlji.
Vladat će krugom zemaljskim po pravdi
i pucima po pravici.

Z *Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega.*

II. Odijeljeni svojom krivnjom – priznanje grijeha**Uvod**

P Crkva je trajno pozvana na obraćenje svojoj Glavi, Isusu Kristu. Stoga je tijekom povijesti bilo u Crkvi mnogo pokreta za obnovom, koji su pak, protivno njenoj namjeri, katkada za posljedicu imali raskol. Ti su raskoli u suprotnosti Isusovoj molitvi: "Oče, molim te, da tako budu savršeno jedno da svijet upozna da si me ti poslao i ljubio njih kao što si mene ljubio." (Iv 17,23) Priznajemo svoje grijeha i molimo za oprost i za ozdravljenje rana koje su prouzročili naši raskoli. Priznamo li svoje grijeha, prepoznati ćemo, da oni između nas stoje poput zida koji nas razdvaja.

Šutnja

P Pomolimo se: Nebeski naš Bože i Oče, k Tebi dolazimo u Isusovo ime. Po tvome Svetom Duhu doživljavamo obnovu, a ipak podižemo zidove koji nas dijele, koji sprječavaju zajedništvo i jedinstvo u Tebi. Donosimo sada preda Te kamenje, kojim podižemo svoje zidove i molimo Te za oprost i ozdravljenje.

Z **Amen.**

Pri svakom priznanju pojedinog grijeha naprijed se nosi odgovarajući kamen te postupno od kamenja nastaje zid. Nakon trenutka tišine osoba koja je donijela kamen moli za oprost: "Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim", a nakon nje te iste riječi zajedno izgovara i cijela zajednica.

Č1 Kamen u našem zidu je bezosjećajnost.

Polaze se kamen na kojem piše "bezosjećajnost".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo oprost jer nam je uvijek iznova nedostajalo ljubavi. Ponizno Te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č2 Kamen u našem zidu su uzajamna mržnja i prezir.

Polaze se kamen na kojem piše "mržnja i prezir".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog mržnje i uzajamnog prezira. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č3 Kamen u našem zidu su klevete.

Polaze se kamen na kojem piše "klevete".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog toga što smo druge izložili denunciranju i krivim optužbama. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č4 Kamen u našem zidu je diskriminacija.

Polaze se kamen na kojem piše "diskriminacija".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog predrasuda i svih oblika diskriminacije. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č5 Kamen u našem zidu je progon.

Polaze se kamen na kojem piše "progon".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog toga što smo jedni druge progonili i mučili. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č6 Kamen u našem zidu je razoreno zajedništvo.

Polaze se kamen na kojem piše "razoreno zajedništvo".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog toga što dopuštamo da i dalje opstaju odijeljenosti među našim Crkvama. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Č7 Kamen u našem zidu je netolerancija.

Polaze se kamen na kojem piše "netolerancija".

Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog toga što smo u prošlosti svoju braću i sestre protjerali i zajedničkog zavičaja. Molimo za oprost zbog svih oblika vjerske netolerancije danas. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

Z Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.

- Č8** Kamen u našem zidu vjerski ratovi.
Polaže se kamen na kojem piše "vjerski ratovi".
Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog ratova koje smo vodili jedni protiv drugih u Tvoje ime. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Z** Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Č9** Kamen u našem zidu je raskol.
Polaže se kamen na kojem piše "raskol".
Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog toga što svoj kršćanski život živimo odijeljeni jedni od drugih i preziremo naš zajednički poziv da pridonesemo ozdravljenju sveg stvorenja. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Z** Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Č10** Kamen u našem zidu je zloraba moći.
Polaže se kamen na kojem piše "zloraba moći".
Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog zlorabe moći. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Z** Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Č11** Kamen u našem zidu je samodostatnost.
Polaže se kamen na kojem piše "samodostatnost".
Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog naše samodostatnosti. Katkada smo se izolirali od naših sestara i braće i od zajednica u kojima živimo. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Z** Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Č12** Kamen u našem zidu je oholost.
Polaže se kamen na kojem piše "oholost".
Milosrdni Bože, ljubav Kristova nas obuzima da molimo za oprost zbog svoje oholosti. Ponizno te molimo: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- Z** Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim.
- P** Pomolimo se: Gospodine, Bože naš, svrni svoj pogled na zid koji smo podigli i koji nas razdvaja od Tebe i jedne od drugih. Otpusti nam našu krivnju. Iscijeli nas. Pomozi nam da nadvladamo sve zidove koji nas razdvajaju i učini da budemo jedno u Tebi, po Kristu Gospodinu našem.
- Z** Amen.
- Z** *Pjeva se Gospodine smiluj se (Kyrie eleison) ili neka druga pokajnička pjesma, npr. "Ja se kajem, Bože mili".*
- Ja se kajem, Bože mili,
od svakoga grijeha moga,
moje srce gorko cvili,
jer uvrijedih tebe Boga.
- Milosrđe tvoje veće
nego moje sve krivine;

tvoja milost pustit neće
skrušen grešnik da pogine.

Ja te ljubim, dobri Bože,
iz dna srca ljubim tebe
što mi više duša može,
više nego samog sebe.

III. Pomirite se s Bogom – čuti Božju riječ

Prvo čitanje Ezekiel 36,26-33

Č Čitanje knjige proroka Ezekiel!
Dat ću vam novo srce,
nov duh udahnut ću u vas!
Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno
i dat ću vam srce od mesa.
Duh svoj udahnut ću u vas
da hodite po mojim zakonima
i da čuvate i vršite moje naredbe.
I nastanit ćete se u zemlji
koju dadoh vašim ocima,
i bit ćete moj narod, a ja ću biti vaš Bog.
Izbavit ću vas od svih vaših nečistoća
i dozvat ću žito i umnožiti ga,
i nikad vas više neće izvrći gladi.
Umnožit ću plod drveća i rod njiva
da ne podnosite više zbog gladi
sramotu među narodima.
I tada ćete se spomenuti zlih putova
i nedjela svojih,
i sami ćete sebe omrznuti
zbog bezakonja i gadosti svojih.
A što činim, znajte dobro,
ne činim radi vas
- riječ je Jahve Gospoda!
Postidite se i posramite
zbog putova svojih, dome Izraelov!
Ovako govori Jahve Gospod:
A kad vas očistim
od svih bezakonja vaših,
napučit ću opet vaše gradove
i sagraditi razvaline.
Riječ Gospodnja!

Z Bogu hvala!

Psalam 18,26-32 (pjeva se)

Č Gospodin me oslobodi iz ruku neprijatelja

Z Gospodin me oslobodi iz ruku neprijatelja

- Č** Gospodine, s prijateljem ti si prijatelj,
poštenu poštenjem uzvraćaš.
S čovjekom čistim ti si čist,
a lukavca izigravaš,
jer narodu poniženu spasenje donosiš,
a ponižavaš oči ohole.
- Z** *Gospodin me oslobodi iz ruku neprijatelja*
Jahve, ti moju svjetiljku užičeš,
Bože, tminu moju obasjavaš:
s tobom udaram na čete dušmanske,
s Bogom svojim preskačem zidine.
- Z** *Gospodin me oslobodi iz ruku neprijatelja*
Savršeni su puti Gospodnji,
i riječ je Božja ognjem kušana.
On, samo on, štit je svima
koji se k njemu utječu.
Jer tko je Bog osim Jahve?
Tko li je hridina osim Boga našega?
- Z** *Gospodin me oslobodi iz ruku neprijatelja*

Drugo čitanje

2 Korinćanima 5,14-20

- Č** Čitanje Druge poslanice Korinćanima svetoga Pavla Apostola!
Jer ljubav nas Kristova obuzima
kad promatramo ovo:
jedan za sve umrije, svi dakle umriješe;
i za sve umrije da oni koji žive
ne žive više sebi,
nego onomu koji za njih umrije i uskrsnu.
Stoga mi od sada
nikoga ne poznajemo po tijelu;
ako smo i poznavali po tijelu Krista,
sada ga tako više ne poznajemo.
Dakle, je li tko u Kristu, nov je stvor.
Staro uminu, novo, gle, nastala!
A sve je od Boga
koji nas sa sobom pomiri po Kristu
i povjeri nam službu pomirenja.
Jer Bog je u Kristu
svijet sa sobom pomirio
ne ubrajajući im opačina njihovih
i polažući u nas riječ pomirenja.
Kristovi smo dakle poslanici;
Bog vas po nama nagovara.
Umjesto Krista zaklinjemo:
dajte, pomirite se s Bogom!
Riječ Gospodnja!

Z Bogu hvala!

Aleluja

Ef 4,5-6

Č Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Z Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Č Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima!

Z Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Evandjelje

Luka 15,11-24

Č Navještaj svetog Evandjelja po Mateju

Z Slava Tebi Gospodine!

Č U ono vrijeme Isus im kaza ovu prispodobu:
 "Čovjek neki imao dva sina. Mlađi reče ocu: `Oče, daj mi dio dobara koji mi pripada.` I razdijeli im imanje. Nakon nekoliko dana mlađi sin pokupi sve, otputova u daleku zemlju i ondje potratiti svoja dobra živeći razvratno." "Kad sve potroši, nastala ljuta glad u onoj zemlji te on počeo oskudijevati. Ode i pribe se kod jednoga žitelja u onoj zemlji. On ga posla na svoja polja pasti svinje. Želio se nasititi rogačima što su ih jele svinje, ali mu ih nitko nije davao." "Došavši k sebi, reče: `Koliki najamnici oca moga imaju kruha napretek, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću, poći svomu ocu i reći mu: `Oče, sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika.`" "Usta i pođe svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga. A sin će mu: `Oče! Sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim.` A otac reče slugama: `Brzo iznesite haljinu najljepšu i obucite ga! Stavite mu prsten na ruku i obuću na noge! Tele ugojeno dovedite i zakoljite, pa da se pogostimo i provešimo jer sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i našao se!` I stadoše se veseliti."
 Riječ Gospodnja!

Z Slava tebi Kriste!

Propovijed

Šutnja

IV. Odgovoriti u vjeri – živjeti pomirenje

Preoblikovanje zida i pjesma

Dok se zid razgrađuje i kamenje preoblikuje u križ, pjeva se neka pjesma pomirenja ili neki himan u čast križa.

Usta moja, opjevajte
 Sretno svršen slavni boj,
 Znamen Križa proslavljajte
 Uzdižući jasni poj,

Kako Isus žrtvova se,
Žrtvom spasi narod svoj.

Višnji tvorac žaleć bijedu
Adama zavedenog,
Kada taj se usmrtio
Voćem s drva zlokobnog,
Nađe drvo što će platit
Silnu štetu drva tog.

Trebalo je prema redu
Ostavljenom za naš spas
Da omete mudrost, varku
Koju sprede zmijin glas,
I da otud lijek nam kane

Otkud dušman rani nas.
Kada vrijeme napuni se
Da ta miso bude čin,
Krenu s grada Oca svoga
Stvorac svijeta, Božji Sin.
I u tijelu pojavi se
Kao sinak Djevičin.

Trideset kad minu ljeta,
Te mu kraju dođe put,
Dragovoljno Spas dobrostiv
Ispit htjede čemer ljut
Pa ko janje na križ kruti
Bi za žrtvu uzdignut.

Žuč mu daju i on gine,
Nježan lik mu presveti
Bodu trnje, čavli, koplje,
Krv i voda s boka vri:
O gle vrela, koje pere
Zemlju i svijet čitavi!

Savij grane, stablo silno,
Mekšaj jezgru drvu svom,
Neka mine sva tvrdoća
Prirođena biću tvom,
Tijelu Kralja svevišnjega
Budi mekšom posteljom.

Sâmo ti si bilo vrijedno
Žrtvu svijeta nositi,
Postat lađom što će k luci
Potopljene voziti,
Koju svu će Jaganjčeva
Sveta Krv orositi.

U sve vijeke budi slava
Trojici božanstvenoj,
Ocu, Sinu, Duhu Svetom,

Koji tješi narod svoj!
Nek' se ime višnjeg Boga
Pjeva po vasionoj. Amen.

P Pomolimo se: Dobri Bože, nebeski Oče, čuli smo Tvoju riječ. Po našem Gospodinu Isusu Kristu pomirio si nas sa sobom. Snagom Duha Svetoga preobrazi naša kamena srca. Pomozi nam da postanemo služitelji pomirenja i iscijeli raskol Crkve, da mogujemo bolje djelovati kao oruđe mira u svijetu.

Z Amen.

Znak mira

P Mir Gospodnji bio vazda s vama.

Z I s duhom tvojim.

P Pružite mir jedni drugima.

Pjesma za vrijeme koje se može prikupljati milostinja za karitativne svrhe (npr. "Laudate omnes gentes, laudate Dominum" ili neka druga pjesma).

V. Odgovoriti u vjeri – posvjedočiti pomirenje

Vjerovanje

(Umjesto Nicejsko-carigradskog uvijek se može koristiti i Apostolsko vjerovanje i/ili pak obrazac iz obreda krštenja)

P Ispovjedimo sada svi zajedno svoju kršćansku vjeru:

Z Vjerujem u jednoga Boga,
Oca svemogućega,
stvoritelja neba i zemlje,
svoga vidljivoga i nevidljivoga.
I u jednoga Gospodina Isusa Krista,
jedinorođenoga Sina Božjega.
Rođenog od Oca prije svih vjekova.
Boga od Boga, svjetlo od svjetla,
pravoga Boga od pravoga Boga.
Rođena, ne stvorena,
istobitna s Ocem,
po kome je sve stvoreno.
Koji je radi nas ljudi i radi našega
spasenja sišao s nebesa.
I utjelovio se po Duhu Svetom
od Marije Djevice:
i postao čovjekom.
Raspjet također za nas:
pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan.
I uskrsnuo treći dan, po Svetom Pismu.
I uzašao na nebo:
sjedi s desne Ocu.
I opet će doći u slavi
suditi žive i mrtve,
i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.

I u Duha Svetoga,
 Gospodina i životvorca;
 koji izlazi od Oca /i Sina/.
 Koji se s Ocem i Sinom skupa časti
 i zajedno slavi;
 koji je govorio po prorocima.
 I u jednu svetu katoličku i
 apostolsku Crkvu.
 Ispovijedam jedno krštenje
 za oprostjenje grijeha.
 I iščekujem uskrsnuće mrtvih.
 I život budućega vijeka.
 Amen.

P To je vjera naša. To je vjera Crkve. Njom se dičimo. Nju ispovijedamo u Kristu Isu-su Gospodinu našem.

Z Amen.

Molitva vjernika

Nakon vjerovanja mole se četiri molitve vjernika. Nakon svake molitve vjernika tri osobe pale svijeću na velikoj svijeći (npr. na uskrsnoj svijeći) i ostaju stajati u polukrugu uz križ, dok se moli Očenaš. Kod svakog molitvenog zaziva zajednica neka pazi da bude dovoljno vremena za paljenje svih triju svijeća.

P Pomolimo se Ocu nebeskome, izvoru našega mira i pomirenja:

Č1 Svemogući Bože, svoga si Sina Isusa Krista poslao da pomiri svijet s Tobom. Slavimo Te zbog svih koje si vlašću Duha Svetoga poslao naviještati evanđelje svim narodima. Zahvaljujemo Ti, što si po njihovim molitvama i njihovom služenju u cijelom svijetu oblikovao zajednicu ljubavi i što se Tvoje ime zaziva po svoj zemlji. Po svom Duhu razbudi u svakoj zajednici glad i žeđ za jedinstvom u Tebi, molimo Te:

Z Gospodine, usliši nas!

Č2 Milostivi Bože, molimo za naše Crkve. Ispuni ih istinom i mirom. Očisti našu vjeru i vodi nas pravim putem. Obnovi nas, kada postanemo nevjerni svome poslanju naviještanja evanđelja. Skrbi za nas kada oskudijevamo i poveži što je odijeljeno, molimo Te:

Z Gospodine, usliši nas!

Č3 Bože Stvoritelju, na svoju si nas sliku stvorio i po svome sinu Isusu Kristu izbavio. Pogledaj milostivo na cjelokupnu ljudsku obitelj; ukloni aroganciju i mržnju, koje truju naša srca; razori zidove koji nas razdvajaju jedne od drugih, sjedini nas u ljubavi. Djeluj u nama kada smo slabi, da se dovrši Tvoje djelo na zemlji, da se svi narodi u miru saberu oko Tvoga nebeskog prijestolja i Tebi služe, molimo Te:

Z Gospodine, usliši nas!

Č4 Duše Sveti, koji daješ život, stvoreni smo da bismo bili zdravi u Tebi i da bismo ovaj zemaljski život dijelili sa svojom braćom i sestrama. Razbudi u nama Tvoje suosjećanje i Tvoju ljubav. Daj nam snagu i odvažnost da se zauzimamo za pravdu u našoj zemlji, da stvaramo mir u našim obiteljima, da tješimo bolesne i umiruće te da sve što imamo dijelimo sa potrebitima. Preobrazi srca svih ljudi, molimo Te:

Z Gospodine, usliši nas!

Očenaš (pjevano ili recitirano)

Z Oče naš,
 koji jesi na nebesima,
 sveti se Ime Tvoje.
 Dođi kraljevstvo Tvoje,
 budi volja Tvoja,
 kako na Nebu,
 tako i na Zemlji.
 Kruh naš svagdanji daj nam danas,
 i otpusti nam duge naše,
 kako i mi otpuštamo dužnicima svojim.
 i ne uvedi nas u napast,
 nego izbavi nas od zla.
 Amen.

VI. Poslanici umjesto Krista – služitelji pomirenja**Nalog Kristov**

P Svijeća koja gori duboki je ljudski simbol: ona donosi svjetlo u tamu, stvara toplinu, skrovitost i zajedništvo. Znak je za Krista, svjetlo svijeta. Kao poslanici umjesto Krista nosimo to svjetlo u svijet, onamo gdje tama svađe, razdora i raskola otežava zajedničko svjedočenje. Svjetlo Kristovo stvara pomirenje u našim mislima, riječima i djelima. Primite svjetlo Kristovo i nosite ga u tamu svijeta. Budite poslanici umjesto Krista, budite služitelji pomirenja.

Dvanaest osoba sa upaljenim svijećama predaju svjetlost sabranoj zajednici, sve dok svi okupljeni ne budu držali u rukama upaljene svijeće.

VII. Blagoslov i poslanje

P Milosrdni Bože,
 daj da svi koji traže pomirenje
 iskuse Tvoju pomoć,
 kako bi mogli naviještati
 velika djela Tvoje ljubavi.
 To te molimo
 po Kristu Gospodinu našem.

Z Amen.

P Blagoslov Boga Svemogućega,
 Oca, Sina i Duha Svetoga,
 sašao na vas
 i ostao vazda s vama.

Z Amen.

P Idite u miru.

Z Bogu hvala.

Pjesma i/ili postludij na orguljama

Ti, Kriste, Kralj si vjekova,
Ti vladar sviju naroda,
Ti sudac si jedincati
Svih umova i srdaca.

Kriste, Kralju, mir i jedinstvo,
podaj Crkvi svojoj kršćanskoj.

Glavari svih te naroda
Pred svijetom javno častili,
A mi Ti evo kličemo:
Ti višnji kralj si sviju nas!

Kriste, Kralju...

O Kriste, mira vladaru,
Pokori srca buntovna,
U jedno stado skupi sve
Od tebe što odlutaše.

Kriste, Kralju...

Sva slava tebi, Isuse,
Što vlašću svijetom upravljaš,
I ocu s duhom preblagim
U vječne vijeke vjekova.

Kriste, kralju...

BIBLIJSKI KOMENTARI I MOLITVE ZA OSAM DANA

***

Prvi dan

Jedan za sve umrije (2 Korinćanima 5,14)

Izaija 53,4-12

Žrtvova život svoj za naknadnicu

Psalam 118,1.14-29

Smrti me ne preda

1 Ivanova 2,1-2

Krist je umro za sve

Ivan 15,13-17

Život svoj položi za svoje prijatelje

Komentar

Pavao je, kad je postao kršćaninom, došao do jednog radikalno novog shvaćanja: jedan je umro za sve. Isus nije umro samo za svoje, niti samo za one koji su primili njegovo učenje. Umro je za sve ljude, prošle, sadašnje i buduće. Mnogi kršćani, vjerni Evanđelju, kroz stoljeća su svoje živote položili za svoje prijatelje. Jedan je od njih bio i franjevac Maksimilijan Kolbe, koji je bio zatočen u koncentracijskom logoru u Auschwitzu i koji je 1941. voljno predao svoj život kako bi njegov suzatočenik mogao živjeti.

Isus je umro za sve, svi su dakle umrli s njime (2 Kor 5,14). Umirući s Kristom naš stari način života postaje stvar prošlosti i ulazimo u nov oblik postojanja: život u punini – život u kojem možemo iskusiti utjehu, povjerenje i opraštanje – danas – život koji svoj smisao ima čak i poslije smrti. Taj je novi život život u Bogu.

Došavši do tog spoznanja, Pavao se osjećao gonjenim ljubavlju Kristovom da naviješta Radosnu vijest pomirenja s Bogom. Kršćanske Crkve imaju udjela u tom istom poslanju naviještanja evanđeoske poruke. Trebamo se pitati kako ovo evanđelje pomirenja možemo naviještati s obzirom na naše podjele.

Pitanja

- Što se želi reći time da je Isus umro za sve?
- Njemački je pastor Dietrich Bonhoeffer napisao: "Ja sam drugom kršćaninu brat samo zbog onog, što je Isus Krist učinio na meni i za mene. Onaj drugi je meni postao bratom kroz to što je Isus Krist učinio za njega i na njemu." (*Zajednički život*, Osijek, 1995, str. 25) Kako to utječe na to kako vidim druge?
- Kakve to posljedice ima na ekumenski i međureligijski dijalog?

Molitva

Bože, Oče naš,
ti si nam u Isusu dao onoga koji je umro za sve.
Živio je našim životom i umro našom smrću.
Ti si prihvatio njegovu žrtvu
i uzdigao ga u novi život s tobom.
Daj da i nas, koji smo umrli s njime,
Duh Sveti učini da budemo jedno
i da živimo u obilju tvoje božanske prisutnosti
sada i dovijeka. Amen.

***

Drugi dan**Ne žive više sebi**
(2 Korinćanima 5,15)

Mihej 6,6-8

Psalam 25,1-5

1 Ivanova 4,19-21

Matej 16,24-26

Objavljeno ti je što je dobro

Spasitelju moj, pokaži mi svoje puteve

Mi ljubimo jer on nas prije uzljubi

Tko izgubi život svoj poradi mene, naći će ga

Komentar

Smrću i uskrsnućem Isusa Krista, bili smo oslobođeni od potrebe da si sami dajemo smisao i od življenja samo po našim snagama. Sada živimo po životvornoj snazi Kristovoj, koji je živio, umro i uskrsnuo za nas. Kad poradi njega "izgubimo" svoj život, zadobivamo ga.

Proroci su neprestano bili suočeni s pitanjem o ispravnom životu pred Bogom. Prorok Mihej pronašao je vrlo jasni odgovor na to pitanje: "Samo činiti pravicu, milosrđe ljubiti i smjerno sa svojim Bogom hoditi." Autor Psalma 25 znao je da to ne možemo činiti sami po sebi i stoga je vapio Bogu za vodstvo i snagu.

Društvena izolacija i rastuća usamljenost posljednjih su godina postale važne teme u Njemačkoj kao i u mnogim drugim suvremenim društvima. Kršćani su pozvani razviti nove oblike zajedničkog života u kojem bi dijelili sredstva za život s drugima i njegovali međugeneracijsku skrb. Evanđeoski poziv da ne živimo samo za sebe nego za Krista također je i poziv da dopremo do drugih i slomimo pregrade osamljenosti.

Pitanja

- Kako nas naša kultura iskušava da živimo samo za sebe umjesto za druge?
- Na koje načine možemo u svakodnevnom životu živjeti za druge?
- Koje su ekumenske implikacije poziva da ne živimo više samo za sebe?

Molitva

Bože, Oče naš, ti si nas u Isusu Kristu
oslobodio za život koji nas nadilazi.

Vodi nas svojim Svetim Duhom

i pomogni nam da naše živote usmjerimo kao braća i sestre u Kristu,

koji je živio, trpio, umro i uskrsnuo za nas,

i koji živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

***

Treći dan**Nikoga ne poznajemo po tijelu**
(2 Korinćanima 5,16)

1 Samuel 16,1.6-7

Psalam 19,7-13

Djela 9,1-19

Matej 5,1-12

Gospodin gleda što je u srcu

Čista je zapovijed Gospodnja – oči prosvjetljuje

Savao postaje Pavao

Blaženstva

Komentar

Susret s Kristom sve okreće naglavačke. Pavao je to iskustvo imao na putu za Damask. Po prvi je puta mogao vidjeti Isusa kakvim uistinu jest: Spasitelj svijeta. Njegova su se gledišta u potpunosti promijenila. Svoje je ljudske, svjetovne sudove morao ostaviti iza sebe.

Susret s Kristom mijenja i naša stajališta. Pa ipak, često se zadržavamo u prošlosti i sudimo ljudskim mjerama. Izričemo tvrdnje ili činimo stvari "u Božje ime", no one zapravo služe nama. Tijekom povijesti, u Njemačkoj i u mnogim drugim zemljama, sami vladari, kao i Crkve, zlorabili su svoju moć i utjecaj kako bi proveli nepravedne političke ciljeve.

Preobraženi svojim susretom s Kristom, kršćani su Moravske Crkve (Herrnhuter) 1741. odgovorili na poziv da nikoga ne gledaju ljudskim očima, izabравši "podložnost Kristovom vladanju". Podlažući se Kristovoj vlasti danas, po-zvani smo vidjeti druge kao što ih Bog gleda, bez nepovjerenja ili predrasuda.

Pitanja

- Gdje u svojem životu mogu prepoznati iskustvo iz Damaska?
- Što se mijenja kad druge kršćane ili ljude drugih religija gledamo onako kako ih Bog gleda?

Molitva

Trojedini Bože, ti si izvor i uvir svih živih bića.

Oprosti nam kad mislimo samo na sebe
i kad smo zaslijepljeni vlastitim mjerama.

Otvori naša srca i naše oči.

Nauči nas da ljubimo, prihvaćamo i praštamo,
kako bismo mogli rasti u jedinstvu
koje je tvoj dar.

Tebi neka je hvala i slava,
sada i u vijeke vjekova. Amen.

***

Četvrti dan

Postanak 19,15-26

Psalam 77,5-15

Filipljanima 3,7-14

Luka 9,57-62

Staro uminu

(2 Korinćanima 5,17)

Ne obaziri se

Bog je uvijek vjeran

Što je za mnom, zaboravljam

Stavi ruku na plug

Komentar

Često živimo u prošlosti. Pogled unatrag može biti od pomoći i često je neophodan za ozdravljenje sjećanja. No, može nas također i paralizirati i priječiti nam da živimo u sadašnjosti. Pavlova je poruka ovdje oslobađajuća: "staro uminu".

Biblija nas potiče da prošlost imamo na umu, da crpimo snagu iz naših sjećanja i da se spominjemo dobra koja nam je Bog učinio. Pa ipak, traži od nas da napustimo staro, čak i ono dobro, kako bismo mogli slijediti Krista i živjeti novim životom u njemu.

Tijekom ove godine mnogi se kršćani prisjećaju djelovanja Martina Luthera i drugih reformatora. Reformacija je promijenila mnogo toga u životu zapadne Crkve. Brojni su kršćani iskazali herojske kreposti, i mnogi bili obnovljeni u svom kršćanskom životu. U isto vrijeme, pokazuju nam Pisma, važno je ne biti ograničen onim što se dogodilo u prošlosti, već radije valja dopustiti Duhu Svetom da nas otvara novoj budućnosti u kojoj će podjele biti prevladane a narod Božji učinjen cjelovitim.

Pitanja

- Što bismo mogli naučiti čitajući zajedno povijest naših podjela i uzajamnog nepovjerenja?
- Što se mora promijeniti u mojoj Crkvi kako bi podjele bile prevladane, a ono što nas sjedinjuje ojačano?

Molitva

Gospodine Isuse Kriste,
jučer i danas isti – i uvijek.
Izliječi rane naše prošlosti,
blagoslovi naše hodočašće
prema jedinstvu danas
i uvedi nas u svoju budućnost,
kada ćeš biti sve u svemu,
s Ocem i Svetim Duhom,
u vijeke vjekova. Amen.

***

Peti dan

Novo, gle, nastala!
(2 Korinćanima 5,17)

Ezekiel 36,25-27

Dat ću vam novo srce

Psalam 126

Ispunjeni radošću

Kološanima 3,9-17

Obnovljeni u Kristu

Ivan 3,1-8

Rođeni u Duhu

Komentar

Pavao je susreo Krista, uskrslog Gospodina, i postao obnovljena osoba – baš kao i svatko tko vjeruje u Krista. To novo stvorenje nije vidljivo golim okom, nego je stvarnost vjere. Bog u nama živi snagom Duha Svetoga i daje nam udjela u trojstvenom životu.

Tim činom novoga stvaranja, Pad biva nadvladan a mi uvedeni u spasotvorni odnos s Bogom. Doista se divote mogu govoriti o nama: u Kristu mi smo novo stvorenje, Pavao kaže, u njegovom je uskrsnuću svladana smrt, nitko i ništa nas ne može ugrabiti iz ruke Božje; u Kristu mi smo jedno i on živi u nama; u Kristu smo "kraljevstvo i svećenici" (Otk 5,10) dok mu dajemo hvalu što je pobijedio smrt i naviještamo obećanje novog stvorenja.

Taj novi život postaje vidljiv kad mu dopustimo da se oblikuje i da ga živimo u milosrdnosti, dobrostivosti, poniznosti, blagosti i strpljivosti. On također treba postati očitim i u našim ekumenskim odnosima. Opće je uvjerenje u mnogim Crkvama da što smo više u Kristu, to smo bliži jedni drugima. Posebice o ovoj 500. obljetnici Reformacije prisjećamo se kako dostignuća, tako i tragedija naše povijesti. Ljubav nas Kristova tjera da živimo kao obnovljena bića aktivno tražeći jedinstvo i pomirenje.

Pitanja

- Što mi pomaže prepoznavati da sam novo stvorenje u Kristu?
- Što moram učiniti da bih živio svojim novim životom u Kristu?
- Koje su ekumenske implikacije bivanja novim stvorenjem?

Molitva

Trojedini Bože, ti nam se objavljuješ
kao Otac i Stvoritelj, kao Sin i Spasitelj,
i kao Duh i Životvorac,
pa ipak ti si jedan.
Ti probijaš naše ljudske granice i obnavljaš nas.
Daj nam novo srce da prevladamo
sve što ugrožava naše jedinstvo u tebi.
To te molimo u ime Isusa Krista
snagom Duha Svetoga. Amen.

***

Šesti dan

Bog nas sa sobom pomiri (2 Korinćanima 5,18)

Postanak 17,1-8

Bog sklapa savez s Abrahamom

Psalam 98

Svi krajevi svijeta vidješe spasenje Boga našega

Rimljanima 5,6-11

Bog nas sa sobom izmiri po Isusu Kristu

Luka 2,8-14

Javljam vam blagovijest

Komentar

Pomirenje ima dvije strane: u isto je vrijeme i zadivljujuće i zastrašujuće. Privlači nas toliko da ga čeznemo: unutar nas samih, međusobno, i između naših različitih tradicija. Vidimo mu cijenu i to nas plaši, jer pomirenje znači odricanje od naših želja za moću i priznanjem. U Kristu Bog nas milosrdno izmiruje sa sobom iako smo se odmetnuli od njega. Božje djelovanje ide čak i preko toga: Bog izmiruje ne samo čovječanstvo, već i cjelokupno stvorenje sa sobom.

U Starom zavjetu Bog je bio vjeran i milosrdan izraelskom narodu s kojim je sklopio savez. Taj savez još uvijek vrijedi: "Ta neopozivi su dar i poziv Božji!" (Rim 11,29). Isus, koji je novi savez ustanovio u svojoj krvi, bio je sin Izraela. Odviše često to našim Crkvama nije uspijevalo uzeti u obzir. Nakon holokausta, izričiti je zadatak njemačkih Crkava boriti se protiv antisemitizma. Sukladno tome sve su Crkve pozvane promicati pomirenje u svojim zajednicama i odupirati se svim oblicima diskriminacije ljudi, jer svi smo dio Božjeg saveza.

Pitanja

- Kako mi, kao kršćanske zajednice, poimamo što znači biti dijelom Božjeg saveza?
- O kojim oblicima diskriminacije naše Crkve imaju govoriti danas u našem društvu?

Molitva

Milosrdni Bože, iz ljubavi si
sklopio savez sa svojim narodom.
Osnaži nas da se mognemo oduprijeti
svim oblicima diskriminacije.
Neka nas dar tvog saveza ljubavi
ispuni radošću i potakne na veće jedinstvo.
Po Isusu Kristu, uskrsnom Gospodinu našem,
koji živi i kraljuje s tobom i Duhom Svetim
sada i vazda. Amen.

***

Sedmi dan

Postanak 50,15-21
Psalam 72
1 Ivanova 3,16b-21
Ivan 17,20-26

Služba pomirenja (2 Korinćanima 5,18-19)

Josip pomiren s braćom
Božje kraljevstvo donosi pravdu i mir
Božja nas ljubav tjera da ljubimo jedni druge
Isus moli za jedinstvo svoje Crkve

Komentar

Pomirenje između Boga i ljudi ključna je stvarnost naše kršćanske vjere. Pavao je bio uvjeren da nas ljubav Kristova tjera da Božje pomirenje protegnemo na sve vidove našeg života. Danas nas to vodi k tome da preispitamo svoje savjesti glede naših podjela. Kao što nam zgoda s Josipom pokazuje, Bog nam uvijek daje milosti potrebne za iscjeljenje uništenih odnosa.

Veliki reformatori poput Martina Luthera, Ulricha Zwinglija i Jeana Calvina, kao i mnogi koji su ostali katolici, poput Ignacija Loyolskog, Franje Saleškog i Karla Boromejskog, nastojali su provesti obnovu u zapadnoj Crkvi. Pa ipak, ono što je trebala biti priča o Božjoj milosti bilo je ukaljano ljudskom grešnošću i postalo je pričom o kidanju jedinstva Božjeg naroda. Uzajamno neprijateljstvo i sumnjičavost, pogoršani grijehom i ratovanjem, kroz stoljeća su se samo produbili.

Služba pomirenja uključuje rad na prevladavanju podjela unutar kršćanstva. Danas mnoge kršćanske Crkve rade zajedno u uzajamnom povjerenju i poštivanju. Jedan od pozitivnih primjera ekumenskog pomirenja dijalog je između Svjetske luteranske federacije i Menonitske svjetske konferencije. Nakon što su rezultati dijaloga bili objavljeni u dokumentu "Iscjeljenje pamćenja: pomirenje u Kristu", dvije su organizacije održale zajedničko pokorničko slavlje 2010, po kojem su uslijedile daljnje službe pomirenja diljem Njemačke i drugih zemalja.

Pitanja

- Gdje mi vidimo potrebu za službom pomirenja u našem okruženju?
- Kako odgovaramo na tu potrebu?

Molitva

Bože svake dobrote, hvalimo te
što si pomirio nas i čitavi svijet
sa sobom u Kristu.

Oснаži nas, naše zajednice i Crkve
u službi pomirenja.

Iscijeli naša srca i pomogni nam
da mognemo širiti tvoj mir.

"Gdje je mržnja, da donosimo ljubav!

Gdje je uvreda, da donosimo praštanje!

Gdje je sumnja, da donosimo vjeru!

Gdje je očaj, da donosimo nadu!

Gdje je tama, da donosimo svjetlo!

Gdje je žalost, da donosimo radost!"

Molimo u ime Isusa Krista

snagom Duha Svetoga. Amen.

***

Osmi dan

Mihej 4,1-5

Psalam 87

Otkrivenje 21,1-5a

Ivan 20,11-18

Pomireni s Bogom

(2 Korinćanima 5,20)

Na kraju dana vladat će pravda

Divote se govore o Bogu

Bog će stvoriti novo nebo i novu zemlju

Susret s uskrsnim Kristom vodi k osobnoj službi

Komentar

Što ako? Što ako bi se biblijska proročanstva zaista ostvarila? Ako bi ratovi prestali a oružja prekovana u životvorna oruđa? Što ako bi vladali Božja pravednost i mir, mir koji bi bio više nego puki izostanak rata? Što ako bi se čitavo čovječanstvo sabralo na slavlje u kojem nitko ne bi bio po strani? Što kad zaista ne bi više bilo ni tuge, ni suza, ni smrti? Bio bi to vrhunac pomirenja kojeg je Bog izvršio u Isusu Kristu. Bilo bi to nebo!

Psalmi, pjesme i himni pjevaju o danu kad će čitavo usavršeno stvorenje napokon dospjeti do cilja, dana u kojem će Bog biti "sve u svemu". Govore o kršćanskoj nadi u ostvarenje Božjeg kraljevanja, kad će trpljenje biti preobraženo u radost. Toga će dana Crkva biti otkrivena u svojoj ljepoti i milini kao jedno tijelo Kristovo. Gdjegod se okupljamo u Duhu i zajedno pjevamo o ispunjenju Božjih obećanja, nebesa se otvaraju i započinjemo već sada plesati na melodiju vječnosti.

Budući da već sada možemo iskusiti prisutnost neba, slavimo onda zajedno. Možda ćemo biti potaknuti da podijelimo slike ili pjesme iz vlastitih tradicija. Ti materijali mogu nam otvoriti prostor u kojem bismo iskusili našu zajedničku vjeru i nadu u Božje kraljevstvo.

Pitanja

- Kako zamišljate nebo?

- Koje vam pjesme, priče, poeme i slike iz vaše tradicije daju osjećaj sudjelovanja u stvarnosti Božje vječnosti?

Molitva

Trojedini Bože, Oče, Sine i Duše Sveti,
zahvaljujemo ti na ovoj molitvenoj osmini,
što se sabiremo kao kršćani
i za različite načine
na koje smo iskusili tvoju prisutnost.
Daj da uvijek zajedno slavimo tvoje sveto ime
kako bismo mogli nastaviti rast
u jedinstvu i pomirenju. Amen.

EKUMENSKA SITUACIJA U NJEMAČKOJ

Djelovati zajedno u društvu koje se mijenja

Njemačka danas broji 81 milijun stanovnika, od kojih 50 milijuna kršćana. Većina tih kršćana pripada ili Rimokatoličkoj Crkvi ili kojoj od evangeličkih regionalnih Crkava, koje zajedno tvore Evangeličku Crkvu u Njemačkoj (*Evangelische Kirche in Deutschland, EKD*). U Njemačkoj su danas prisutne, iako u usporedbi malene, i "slobodne Crkve" i Pravoslavna Crkva – dakle, sve velike kršćanske tradicije.

U srednjem se vijeku Njemačka sastojala od brojnih kraljevstava i kneževina, no sjedinjenih zajedničkom Crkvom. Reformacija, koju je, među ostalima, predvodio Martin Luther, dovela je do šizmi unutar zapadnog kršćanstva i, u konačnici, do ratova između katoličkih i protestantskih sila. Augsburški mir (1555.) privremeno je te sukobe priveo kraju propisavši da se podanici kraljevstva ili kneževina imaju podložiti vjeri svoga vladara. Oni koji su imali drukčiju vjeru morali su se stoga ili obratiti ili preseliti u drugi kraj. Te su se mjere odnosile samo na katolike i luterane, no ne i na kalvine i anabaptiste koji su zato postali izloženi progonima. Augsburški mir održao se gotovo šest desetljeća, sve do izbijanja Tridesetogodišnjeg rata (1618.-1648.). Mir je zatim ponovno uspostavljen Vestfalskim mirom kojim je potvrđen Augsburški mir, no ovoga puta s mjerama koje su obuhvaćale i kalvine. Posljedica tih mjera bilo je to da je njemački narod živio u regionalnoj vjeroispovjesnoj izolaciji. Vjeroispovijesna raznolikost unutar suverenih zemalja bila je nezamisliva, a nepovjerenje i neprijateljstvo među vjeroispovijestima, vođeni užasima rata, bjesnjeli su posvuda.

Devetnaesto je stoljeće označila pojava drugih Crkava i vjeroispovijesti u Njemačkoj, među kojima baptista i metodista, kao i starovjerničke Crkve (Samostalna evangeličko-luteranska, Staroreformirana i Starokatolička). Njihov je rast često bio vezan uz unutarcrkvene protestne pokrete, posljedica čega je bila da su te Crkve većinom bile brojčano malene i uglavnom nesklone ekumenskim odnosima.

Nakon Drugog svjetskog rata, situacija se u kršćanskim Crkvama u Njemačkoj značajno izmijenila. Otprilike 12 milijuna ljudi njemačkog podrijetla izbjeglo je ili prognano iz Istočne Europe. Smještajući se u Njemačkoj, nikakvu pažnju nisu pridavali pitanju kojoj kršćanskoj predaji pripadaju. Protestanti su se naselili u katoličkim područjima i obrnuto. Rezultat je toga bio da su protestanti i katolici došli u tješnji dodir jedni s drugima.

Poslijeratna ekonomija i industrijski rast stvorili su potražnju za radnom snagom, što je uzrokovalo sklapanje brojnih sporazuma između njemačke vlade i brojnih sredozemnih zemalja o "gostujućim radnicima". Na taj su način u Njemačku pristigli brojni radnici iz Italije, Španjolske, Portugala, Grčke, bivše Jugoslavije, Turske, Maroka i Tunisa, uvećavši vjeroispovjesnu i religijsku raznolikost zemlje. Označilo je to porast osobito pravoslavne prisutnosti u Njemačkoj. Iako se isprva mislilo da će se vratiti u svoje domovine nakon nekoliko godina (stoga i ime "Gastarbeiter" - "gostujući radnici"), mnogi su od njih ostali i ostavili svoj trag na njemačkom životu i kulturi. U osamdesetim je godinama dvadesetog stoljeća zabilježen porast imigranata njemačkih korijena iz bivšeg Sovjetskog saveza, od kojih su mnogi bili pravoslavni, baptisti ili židovi.

Posljednjih su pak godina ratovi, terorizam i društveni nemir na Srednjem istoku, Africi, Afganistanu, Ukrajini i brojnim drugim zemljama stvorili velik priljev izbjeglica. I dok većina bježi u susjedna područja, ipak sve veći broj migranata utočište traži u Njemačkoj i drugim europskim zemljama.

U bivšoj Istočnoj Njemačkoj Crkve su, posebice protestantska, imale ključnu ulogu u događajima koji su doveli do pada Berlinskog zida (1989.) i rušenja komunističke vlasti. No čak ni to nije zaustavilo gubitak važnosti kršćanske vjere u Istočnoj Njemačkoj. Britanske novine *The Guardian* otišle su tako daleko da su Istočnu Njemačku nazvale "najbezbožnijim mjestom na zemlji". Komunistička vladavina nikako nije bila jedini razlog manjka religioznosti – kršćanska je vjera u Istočnoj Njemačkoj bila u opadanju čak i prije nego što su komunisti došli na vlast. Ateizam ondje ipak nije agresivne naravi, poput onoga takozvanih "novih ateista". Označava ga radije duboko ukorijenjena ravnodušnost spram bilo kakve

vrste vjere. Kad su ljude u Berlinu pitali smatraju li se vjernicima ili nevjernicima, jedna je osoba odgovorila: "Nisam niti jedno, ja sam normalan."

Njemačka je danas dom ljudima brojnih različitih kulturalnih podrijetla i različitih – ili nikakvih – vjerovanja. Otprilike trećina stanovništva pripada nekoj od protestantskih regionalnih Crkava u EKD, trećina su rimokatolici, dok malo manje od trećine ne pripada niti jednoj vjeri. 1,7% stanovništva pravoslavni su kršćani, dok su 1,8% članovi neke od slobodnih Crkava. Radi se uglavnom o Crkvama koje imaju jake povijesne i teološke veze s Reformacijom, no nemaju odnose s državom poput Rimokatoličke Crkve i EKD-a. 4,9% stanovnika Njemačke su muslimani, a 0,1% židovi.

Crkve u Njemačkoj nisu još prevladale sve svoje razlike, no naučile su djelovati zajedno. Za vrijeme vladanja nacionalsocijalista bilo je kršćana koji su surađivali s vlastima. Drugi su ipak pružali otpor i stoga bili zatvarani ili slani u koncentracijske logore. Zajedničko iskustvo života i patnji pod diktaturom nacista zblížilo je kršćane različitih predaja. Danas njemačke Crkve puno bolje surađuju u ispunjavanju poslanja Crkve i svjedočenja Evanđelju djelom i riječima. Kako Rimokatolička Crkva i EKD imaju velik broj članova, upravo one nose većinu ekumenske suradnje koja se odvija u Njemačkoj.

Veći se dio ekumenizma u Njemačkoj odvija na mjesnoj razini, poput primjerice Molitvenog tjedna Evangeličke alijanse i Molitvene osmine za jedinstvo kršćana. Susjedne župe i zajednice često organiziraju ekumenske aktivnosti poput proučavanja Biblije, rasprava o određenim teološkim pitanjima, festivalskih slavlja, stvaranja zajedničkih internetskih stranica, posjeta novopridošlima u zajednicu te raspačavanje letaka o kršćanskim Crkvama na obližnjim željezničkim postajama. Takvim se radom obično bave volonteri, članovi mjesnih Crkava. U nekim područjima zajednice i župe ulaze i u neku vrst mjesnog ekumenskog partnerstva, potpisujući svečani sporazum koji daje oblik njihovoj suradnji. Ti se sporazumi uobičajeno temelje na sličnim pisanim sporazumima među vođama dotičnih Crkava.

Ekumenska suradnja odvija se i na razini crkvenog vodstva. Na primjer, jedna se skupina katoličkih i protestantskih biskupa sastaje dvaput godišnje radi razmatranja aktualnih tema koje se tiču Crkava. Druga skupina raspravlja teološka pitanja – poput koncepta ljudskog dostojanstva. Osim ovih bilateralnih susreta, postoje također i redoviti susreti među predstavnicima Pravoslavne biskupske konferencije s rimokatoličkim odnosno protestantskim biskupima, te između Ujedinjenih evangeličkih slobodnih Crkava i EKD-a.

Tipična značajka njemačkog kršćanskog obzorja velike su crkvene konvencije kao i susreti za članove Crkve. Katolici ih nazivaju *Katholikentage*, a protestanti *Kirchentage*. Oba se održavaju svake dvije godine, a organiziraju ih Središnje vijeće njemačkih katolika odnosno Njemački evangelički *Kirchentag (Deutscher Evangelischer Kirchentag, DEKT)*. U osnovi, radi se o susretima članova samo jedne Crkve, no već dugi niz godina prisustvuju i članovi druge crkve ili bivaju pozvani za gostujuće govornike.

Godine 2003. i 2010. sve su se Crkve članice Njemačkog vijeća Crkava okupile kako bi organizirale sličnu konvenciju na ekumenskoj razini pod nazivom *Ökumenischer Kirchentag*. Razmatrala su se brojna pitanja važna za njemačko društvo (svjetska financijska kriza, klimatske promjene, etička pitanja koja se tiču ljudskog života, pravednost itd.). Od jednake su važnosti bile i brojna proučavanja Biblije, teološke rasprave i ekumenska bogoslužja. Održavanje tih susreta, osobito ekumenskog *Kirchentaga*, izvrsna je prilika za kršćane u Njemačkoj da pokažu ne samo da su još uvijek aktivni, već i da su spremni djelovati zajedno i uključiti ostatak njemačkog društva u dijalog.

Radna zajednica kršćanskih Crkava

Njemačko vijeće Crkava (*Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen, ACK*) utemeljeno je 10. ožujka 1948., dakle par mjeseci prije osnutka Svjetskog vijeća Crkava. Članice utemeljiteljice bile su EKD, menoniti, baptisti, metodisti i starokatolička Crkva. Godine 1974., deset godina nakon proglašenja Dekreta o ekumenizmu Drugog vatikanskog sabora, Vijeću Crkava pridružila se i katolička Njemačka biskupska konferencija. Iste je godine članicom postala i Pravoslavna Crkva. Po ujedinjenju Njemačke,

zapadnonjemačko i istočnonjemačko vijeće su se stopili. Vijeća su imala različite strukture i članice, stoga je bilo neophodno uspostaviti novo ekumensko tijelo s novim statutom. Danas Njemačko vijeće Crkava ima 17 Crkava članica. K tome, šest su Crkava gostujuće članice, dok četiri ekumenske organizacije imaju status promatrača.

Za vrijeme trajanja prvog Ekumenskog Kirchentaga u Berlinu, 2003. godine, predstavnici svih Crkava članica ACK imali su zajedničko ekumensko bogoslužje, nakon kojega su potpisali *Ekumensku povelju* (Charta Oecumenica), koju su izdali Konferencija europskih Crkava (KEK) i Vijeće europskih biskupskih konferencija Rimokatoličke Crkve (CCEE). ACK je također objavio svoj tekst u kojem je razmotreno značenje *Charte Oecumenice* za njemački kontekst te također na koji bi se način *Charta* dala odjelotvoriti u Njemačkoj.

Godine 2010., tijekom drugog Ekumenskog Kirchentaga u Münchenu, ACK je ustanovio "Ekumenski dan stvorenja", primjenjujući na taj način jednu od preporuka *Charte Oecumenice*. Namjera je Ekumenskog dana stvorenja biti zajedničkim svjedočanstvom našoj vjeri u Boga Stvoritelja te podsjećati nas na naš zajednički zadatak – očuvanje Božjeg stvorenja. Taj se Dan stvorenja ima slaviti svake godine prvog petka u rujnu. Prvo slavlje Ekumenskog dana stvorenja ACK je održao u jednoj pravoslavnoj Crkvi u Brühlu. Danas se Dan stvorenja održava u gradovima diljem Njemačke. ACK potiče sve njemačke kršćane da slave ovaj dan i redovito puno prije rujna objavljuje preporuke za bogoslužja i dodatne materijale kako bi ljudi mogli planirati vlastita slavlja.

Krštenje je još jedna tema kojoj je Vijeće Crkava posvetilo mnogo vremena i razgovora. 2007. godine jedanaest je Crkava članica potpisalo sporazum o uzajamnom priznavanju krštenja. Pet se članica Vijeća Crkava, među kojima menoniti i baptisti, međutim, osjetilo nespemnim potpisati. Otada je ACK nastavio svoj rad na temi krštenja. O toj se temi raspravljalo također i na Glavnoj skupštini ACK, održana je i javna konferencija u ožujku 2014. ACK je također održao konzultacije s Finskim ekumenskim vijećem o istoj temi.

Charta Oecumenica u svom 10. i 11. članku preporuča intenziviranje dijaloga s predstavnicima židovske vjere, kao što potiče i susrete između kršćana i muslimana. Sukladno tome, ACK je djelovao zajedno s jednom židovskom i dvije muslimanske organizacije u inicijativi pod nazivom "*Weißt du, wer ich bin?*" ("*Znaš li tko sam?*"). Ta je inicijativa imala za svrhu pružiti savjete, kao i financijsku potporu, ohrabrujući ljude svih triju vjera da se bolje upoznaju i uključe u zajedničkim aktivnostima na mjesnoj razini. Jedna je mlada muslimanka zadužena za koordinaciju tog nastojanja, a njemačke i europske državne ustanove sudjeluju u inicijativi svojim sredstvima.

ACK je također ozbiljno promišljao dokument "Kršćansko svjedočanstvo u multi-religijskom svijetu", te je osnovana radna skupina koja ima koordinirati rad na toj temi. Tako je 2014. godine održana konferencija koja je predstavnicima Crkava članica ACK i Evangeličke alijanse (EA) pružila priliku razmatrati pitanja koja se tiču svjedočenja i međureligijskog dijaloga. Rezultat su toga tješnje veze između EA i ACK, kao i zahtjev Alijanse da se pridruži Vijeću kao promatrač.

Ekumenski izazovi

Jedan od glavnih ekumenskih izazova s kojim se Njemačka suočava jest održavanje platforme na kojoj i brojčano manje Crkve imaju priliku susresti se licem u lice s dvjema velikim Crkvama. Rimokatolička Crkva i EKD otprilike su iste veličine te su im na raspolaganju isto-vrsna sredstva. Zbog toga posve prirodno dolazi do njihove suradnje, koja pokriva širok raspon tema – sve od međucrkvanih vjenčanja do pitanja koja se tiču odnosa između Crkve i države. Mnogo puta, međutim, djeluju zajedno na strogo bilateralnom temelju, rezultat čega je da ni druge Crkve, pa čak ni sam ACK nemaju pravo glasa u ekumenskim pitanjima. Stoga su neki od središnjih ciljeva rada ACK neprestano podsjećati na činjenicu da u Njemačkoj postoji više od dvije Crkve, kao i poticanje i omogućavanje multilateralnih razgovora i suradnje.

Još je jedan izazov frustracija koju osjećaju mnogi ljudi, osobito oni koji već dugo djeluju na mjesnoj razini, kada ne vide nikakav napredak na ekumenskom području. Ta se frustracija najjače osjeća u

pogledu „euharistijskog gostoprimstva“, tj. susreta oko Stola Gospodnjeg, kršćana različitih vjeroispovijesti. U Njemačkoj živi zaista mnogo parova koji pripadaju različitim Crkvama. Oni ne samo da čeznu za mogućnošću zajedničke pričesti, nego mnogi od njih također duboko osjećaju da bi ekumenski pokret trebao donositi više plodova nego što nosi, te su stoga razočarani kad gledaju mirovanje umjesto hrabrih koraka unaprijed.

Brojni ljudi u Njemačkoj danas nemaju nikakvog pravog znanja o kršćanskoj vjeri, čini se da ih čak niti ne zanima razumjeti, a kamoli prihvatiti. Ako Crkve ozbiljno shvate svoje poslanje da "pođu i učine mojim učenicima sve narode" (Mt 28,19) tada bi im prioritet trebao biti dijalog s tim ljudima. Umjesto da se pojedinačno suočavaju s tim izazovom, Crkve bi mu trebale pristupiti zajedno, učeći iz iskustva drugih i hrabreći se uzajamno. Usredotočenost na zajedničku vjeru može samo ojačati veze među Crkvama. K tome, zajedničko bi nastojanje oko prenošenja kršćanske vjere na jedan razumljiv način moglo Crkve povesti prema dubljem razumijevanju vlastite vjere. Ova, petstota obljetnica Reformacije daje se stoga vidjeti kao prilika da se podsjeti javnost – kršćane i nevjerujuće jednako – na ono što u konačnici kršćanska vjera jest: ljubav Božja u Kristu Isusu prema ljudima i čitavom stvorenju. Upravo su zbog toga Crkve u Njemačkoj odlučile obljetnicu učiniti proslavom Isusa Krista ("*Christusfest*").

* Ovaj je tekst objavljen u nadležnosti i odgovornosti Radne zajednice kršćanskih Crkava u Njemačkoj (ACK).

KLJUČNI DATUMI IZ POVIJESTI MOLITVENE OSMINE ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

- Oko 1740. U Škotskoj se pojavljuje pentekostalni pokret, povezan sa Sjevernom Amerikom, čiji je poziv na obnovu vjere uključivao molitve za sve Crkve i sa svim Crkvama.
- 1820. Vlč. James Haldane Stewart objavljuje *Naznake za sveopće jedinstvo kršćana u obliku izljeva Duha – Hints for the Outpouring of the Spirit*.
- 1840. Vlč. Ignatius Spencer, obraćenik na katoličanstvo, predlaže *Savez molitve za jedinstvo*.
- 1867. Prva Konferencija anglikanskih biskupa u Lambethu u Uvodu završne Rezolucije naglašava potrebu molitve za jedinstvo.
- 1894. Papa Lav XIII. potiče praksu *molitvene osmine za jedinstvo* u okviru blagdana Duhova (Pedesetnice).
- 1908. Prvo održavanje *molitvene osmine jedinstva Crkve* u siječanjskom terminu i na današnji način, na poticaj vlč. Paula Wattsona, koji je potom prihvatio puno sakramentalno zajedništvo u Katoličkoj Crkvi.
- 1926. Pokret *Vjera i ustroj* počinje objavljivati *Prijedloge za molitvenu osminu za jedinstvo kršćana* u terminu uoči Duhova.
- 1935. U Francuskoj se katolički svećenik Paul Couturier zauzima za *Sveopći tjedan molitve za jedinstvo kršćana* baziran na zajedničkoj molitvi za „jedinstvo kakvo Krist želi, sredstvima kojima On želi“.
- 1941. Odbor *Vjera i ustroj* premješta termin na siječanjski, kako bi se podudarao s ranijom katoličkom inicijativom, da bi kršćani obiju grana mogli moliti u isto vrijeme godine.
- 1958. Ekumenski centar *Kršćansko jedinstvo* iz Liona u Francuskoj započinje pripremu materijala za *Tjedan molitve* u suradnji s Povjerenstvom *Vjera i ustroj* Svjetskog (Ekumenskog) vijeća Crkava.
- Papa Pavao VI. i Patrijarh Atenagora I. u Jeruzalemu, mole zajedno Isusovu molitvu „da svi budu jedno“ (Iv 17, 21).
- 1964. *Dekret o ekumenizmu* Drugoga vatikanskog sabora ističe da je molitva duša ekumenskoga pokreta i potiče obilježavanje *Tjedna molitve za jedinstvo*.
- 1966. Povjerenstvo *Vjera i ustroj* Svjetskoga vijeća Crkava i *Tajništvo za jedinstvo kršćana* (danas *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana*) odlučuju zajedno pripremljati službeni tekst za *molitvenu osminu*.
- 1968. Prva puta je molitva za jedinstvo slavljena na temelju teksta kojeg su zajednički pripremili *Vjera i ustrojstvo* i *Tajništvo za promicanje jedinstva kršćana* (danas *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana*).
- 1975. Prvi puta se molitva za jedinstvo slavi na temelju nacrt teksta kojeg je pripremila jedna lokalna ekumenska skupina: početni nacrt te je godine načinila ekumenska skupina iz Australije.
- 1988. Materijali za *molitvenu osminu za jedinstvo* korišteni su na uvodnom bogoslužju prigodom osnutka *Kršćanskog saveza Malezije*, tijela koje povezuje veće kršćanske skupine u toj zemlji.
- 1994. Tekst za 1996. godinu pripremljen je u suradnji s laičkim ekumenskim Udrugama kršćanske mladeži: *Kršćanskom udrugom muške mladeži (YMCA)* i *Kršćanskom udrugom ženske mladeži (YWCA)*.
- 2004. *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana* (Katolička Crkva) i Povjerenstvo *Vjera i ustroj* Svjetskog vijeća Crkava (WCC) postižu sporazum koji veoma koristi jačanju suradnje, da će materijal za *molitvenu osminu za jedinstvo* u engleskoj i francuskoj inačici biti zajednički i pripreman i objavljivan.
- 2008. U cijelom svijetu je obilježena stoljetnica *molitvene osmine za jedinstvo kršćana*.

ZNAČAJNIJI DATUMI IZ NAŠE EKUMENSKE I MEĐURELIGIJSKO-DIJALOŠKE BAŠTINE

- 1617.-1683. U Hrvatskoj i drugim europskim zemljama živi i djeluje svećenik Juraj Križanić, erudita, koji zalažući se za pomirenje i sjedinjenje katolika i pravoslavnih na za ono vrijeme neuobičajeno tolerantan način postaje rani preteča suvremenog ekumenizma.
- 1815.-1905. U Hrvatskoj živi i djeluje Josip Juraj Strossmayer, biskup đakovački ili bosanski i srijemski, preteča suvremenog ekumenizma, čije je zalaganje za pomirenje i jedinstvo Crkava vidljivo i iz posvetnog natpisa iznad glavnih ulaznih vrata katedrale-bazilike koju je podigao u Đakovu: „*Slavi Božjoj, jedinstvu Crkava, slogi i ljubavi naroda svoga*“.
- 1851. Mariborski biskup Anton Martin Slomšek utemeljio „*Bratovštinu sv. Ćirila i Metoda*“ s namjerom promicanja „*ćirilometodskog pokreta*“ i molitve za sjedinjenje pravoslavnih i katolika na hrvatskom i slovenskom prostoru.
- 1896. U Zagrebu počinje izlaziti časopis „*Balkan' – jedinstvu i bratskoj slozi*“ kojega je pokrenuo „*papinski komesar*“ za uniju na Balkanu sarajevski nadbiskup Josip Stadler i kojemu je glavni urednik sveučilišni profesor A. Breščenski, a suradnici su među ostalim ljubljanski biskup A. B. Jeglič, križevački vladika J. Drohobeczky i A. Jagatić (časopis prestaje izlaziti 1903.).
- 1927. U kronici osječkog kapucinskog samostana zabilježeno da je u samostanskoj Crkvi održana „*svjetska oktava molitvena pro unione omnium catholicorum et acatholicorum*“, sukladno tadašnjim crkvenim zakonima i običajima (monokonfesionalne naravi).
- 1962. Hrvatski benediktinac Martin Kirigin u časopisu „*Služba Božja*“ (br. 4) objavljuje članak „*Što je irenizam?*“ u kojemu potiče na zaživljavanje ekumenizma na našim prostorima.
- 1964. Peteročlano izaslanstvo bogoslova, studenata *Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, posjećuje 15.-17. veljače *Pravoslavni bogoslovski Fakultet u Beogradu*, i također, uzvratno, peteročlano izaslanstvo studenata *Pravoslavnog Bogoslovnog fakulteta U Beogradu* posjećuje 8.-9. ožujka zagrebačku bogosloviju i *Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu*.
- 1964. Đakovački biskup mons. Stjepan Bäuierlein osniva *Dijecezanski odbor za sjedinjenje Crkava*, u čijem su sastavu predsjednikom Rudolf Šverer, tajnik Ćiril Kos i još četiri člana.
- 1966. Zadnjeg dana molitvene osmine, 25. siječnja, biskup Frane Franić, u splitskoj katedrali održao ekumensku molitvu za jedinstvo s predstavnicima Srpske pravoslavne Crkve u Dalmaciji.
- 1966. Izlazi prvi broj ekumenskog biltena „*Poslušni Duhu*“.
- 1967. u Zagrebu objavljen hrvatski prijevod „*Ekumenskog direktorija*“.
- 1967. Biskupska Konferencija osniva „*Biskupsku komisiju za ekumenizam*“, na čelu s kardinalom Franjom Šeperom kao predsjednikom i prof. dr. sc. Tomislavom Šagi-Bunićem kao tajnikom, koja je 1970. preimenovana u „*Vijeće za ekumenizam BKJ*“.
- 1967. Susret kardinala Franje Šepera i vrhovnog starješine muslimana u SFRJ reis-ul-uleme Hadži Sulejmana ef. Kemura, 14. rujna, u Zagrebu.
- 1968. Susret najviših crkvenih izaslanstava predvođenih kardinalom Franjom Šeperom i patrijarhom Germanom, 26. lipnja u Srijemskim Karlovcima.
- 1968. U kapucinskoj crkvi u Osijeku se počinju organizirati ekumenske molitve i susreti svećenika i vjernika različitih kršćanskih Crkava i zajednica grada i okolice (multikonfesionalne i interkonfesionalne naravi).
- 1974. Biskupska konferencija upućuje „*Pastirski poziv svim članovima Katoličke Crkve u Jugoslaviji na oživljavanje ekumenskog Duha i nastojanja*“.
- 1974. Na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu* osnovana katedra ekumenske teologije.
- 1974. U Mariboru se od 23. do 26. rujna održao Prvi od kasnijih osam *Međufakultetskih ekumenskih simpozija*, na kojima su svake druge godine sudjelovali *Katolički Bogoslovni fakultet u Zagrebu*, *Teološka fakulteta iz Ljubljane* i *Pravoslavni bogoslovski fakultet u Beograd* (*KBF u Zagrebu* nije sudjelovao na devetom, zadnjem simpoziju).
- 1975. Na proslavi Dana *Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta u Beogradu* sudjelovali i izaslanici *Katoličkog bogoslovnog Fakulteta u Zagrebu*.
- 1975. U Beogradu se, povodom pedesete obljetnice postojanja beogradske nadbiskupije, 22. studenog 1975. susreću zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić i srpski patrijarh German.
- 1984. Biskupska konferencija objavljuje dokument „*Pastoralne upute o brakovima među kršćanima različitih vjeroispovijesti*“.

- 1984. U Zagrebu započinje prakticanje molitvene osmine na način postaja u crkvama i bogoslužnim prostorima u gradu nazočnih konfesija, prvenstveno Katoličke, Pravoslavne, Evangeličke i Baptističke, koji se otada ustalio sve do danas.
- 1985. Povodom 1100. obljetnice smrti sv. Metoda Biskupska konferencija objavljuje dokument „*Sveti Metod – apostol i učitelj Slavena*“.
- 1985. U Zagrebu održan 14. interkonfesionalni susret redovnica Katoličke Crkve, te pravoslavnih, evangeličkih i reformiranih Crkava.
- 1985. Fakultetsko vijeće Katoličkog Bogoslovnog Fakulteta na sjednici 14. prosinca 1985. ustanovljuje *Institut za ekumensku teologiju i dijalog*.
- 1985. Susret kardinala Franje Kuharića sa srpskim patrijarhom Germanom 25. svibnja, povodom 200. obljetnice pravoslavne crkve u Karlovcu.
- 1987. Kardinal Kuharić 16. veljače posjećuje srpskog patrijarha Germana u Beogradu, a navodi se da je to bio njihov sedmi međusobni susret.
- 1991. Susreti najviših crkvenih izaslanstava predvođenih kardinalom Franjom Kuharićem i srpskim patrijarhom Pavlom, prvo 7. svibnja u Srijemskim Karlovcima, a potom i 24. kolovoza u Slavanskom Brodu.
- 1992. Susret najviših crkvenih izaslanstva predvođenih kardinalom Franjom Kuharićem i srpskim patrijarhom Pavlom, 23. rujna, u Ekumenskom institutu u Bosseyu kraj Ženeve.
- 1992. Ekumenski i međureligijski susret izaslanstva predvođenih vrhbosanskim nadbiskupom Vinkom Puljićem, srpskim patrijarhom Pavlom i reis-ul-ulemom hadži efendijom Jakubom Selimoskim, 24.-26. studenog, u Ermatingenu i Zürichu.
- 1994. Susret kardinala Franje Kuharića i nadbiskupa vrhbosanskog Vinka Puljića sa srpskim patrijarhom Pavlom i ruskim patrijarhom Aleksejem II., 17. svibnja 1994., u Sarajevu.
- 1997. U Zagrebu je 23. siječnja održan prvi Susret visokih predstavnika Crkava u Hrvatskoj, na kojem je među ostalim osnovan „*Ekumenski koordinacijski odbor Crkava u Hrvatskoj*“ (EKOCUH) kao interkonfesionalno radno tijelo u kojem surađuju Katolička, Srpska Pravoslavna, Evangelička, Reformirana, Baptistička i Evandeoska Crkva.
- 1998. Prvi poratni susret Komisija za dijalog Hrvatske biskupske konferencije i Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne Crkve, 18. studenog, u Zagrebu.
- 2001. U Zagrebu, 5. veljače, održan prvi od ukupno devet do danas (2016.) održanih multilateralnih međureligijskih susreta visokih predstavnika vjerskih zajednica u Hrvatskoj, na kojima uz visoke predstavnike kršćanskih Crkava u Hrvatskoj okupljenih u EKOCUH-u sudjeluju i predstavnici židovske i islamske vjerske zajednice.
- 2006. Obnovljena dugogodišnja praksa uzajamnog pohađanja izaslanstava Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Beogradu povodom Dana Fakulteta.
- 2006./2007. U Zagrebu se održava *Europski susret mladih* kao postaja „Hodočašća povjerenja na zemlji“, kojega je pokrenula ekumenska zajednica iz Taizéa.
- 2007./2008. Odlukama nadležnih fakultetskih vlasti na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* i na *Pravoslavnom bogoslovnom fakultetu Univerziteta u Beogradu* pojedine teološke kolegije započinju zajedno predavati katolički i pravoslavni profesori.
- 2014. U Mariboru, od 16. do 18. listopada, uz sudjelovanje i *Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, održan „Međunarodni ekumenski simpozij *Teologija u dijalogu*“, povodom 40. godišnjice prvog međufakultetskog ekumenskog simpozija 1974. godine.*

---

* Valja imati u vidu da kod popisa ove naravi nije moguće pobrojiti niti sva niti najznačajnija zbivanja i da je riječ o izboru kod kojega se ne može izbjeći nepotpunost i subjektivnost (fusnota: Jure Zečević).

SADRŽAJ

Temeljni biblijski tekst za 2017. godinu

Pomirenje – ljubav nas Kristova obuzima (*Jure Zečević*)

Organizatorima *molitvene osmine za jedinstvo kršćana*

Uvod u temu za 2017. godinu

Ekumensko bogoslužje

Red slavlja

Biblijski komentari i molitve za svaki dan *molitvene osmine za jedinstvo kršćana* 2017. godine

Ekumenska situacija u Njemačkoj

Ključni datumi iz povijesti *molitvene osmine za jedinstvo kršćana*

Značajniji datumi iz naše ekumenske i međureligijsko-dijaloške baštine